

ВОНО ПРИХОДИТЬ І ЗНАХОДИТЬ, АБО МЕТЕЛИКИ НАД ДАХАМИ

Віктор Палинський уклав дюжину зі своїх, може, й не безконечних історій у книжці “Декілька зимових днів: Проза” (Львів: Сполом, 2008). Чи не половину – повторно. Я вже писав про його поетичні книжки, а віднедавна й прозові – *Магічна проза Віктора Палинського* (“За Вільну Україну”, 7.05.2005), де зробив спробу окреслити й теоретично обґрунтувати контури стилістично-світоглядних основ авторського письма. Чогось нового не відкрию й зараз: оповідки по-своєму вправні, ба й майстровиті. Якщо пристати на його стилістику-балістику, змиритись із певними прийомчиками, то їх можна читати. А якщо бути “чесним із собою”, не поступитись принципами “вирубатись”?..

Симптоматично, історій знову 12. Треба здогадуватись, що тринадцятий – сам автор, адже письмак – окрема життєва історія з усіма своїми “придибашками-невмирашками”, бо нащо й писати, як не задля безсмертя?! Авторова уява химерно викроє видіння зі снів та марень; їх роль у письменницькій манері В.Палинського неабияка, як і дитячих візій та згадок. Статечна загальмованість його письма має в основі нез’ясовані тривоги, страхи й комплекси першого свідомого років життя. Прикметно забарвлена мова-манера, опріч іншого, сполучена з його мистецтвознавчими студіями, ба й уподобаннями, смаками та переконаннями. Авторському письму властиві настирливі та цілеспрямовані, а деколи й набридливі спроби магічно-віртуальних *ризиків, проривів, перевтілень*, що їх автор ставить у дуже умовну площину, бо полюбляє все ж безпеку, комфорт і повну захищеність від випадкових чи неконтрольованих ситуацій.

Можливо, творення якоїсь паралельної, мимобіжної etc. дійсності так і зависло б на межі світів, але гра з цими грайливими умовностями щось компенсує, замінює-підмінює в нереалізованих долях персонажів, удовольнюючи замаскованого деміурга бодай уявно чи пак умоглядно. Крізь магічно-містичний кристал читач мав би розгледіти у “крепко закресних” ерзац-імпровізаціях щось наближене до істини. Однак автор переповнений скепсисом: там, де бракує аналітичності чи концептуальності, він посилається на загадковість світобудови та власну інтуїцію: мовляв, не я це задумав-придумав, не мені й розхлептувати. Довільні екскурси В. Палинського у фантазійний світ – утровано-стилізовані, але, як бачиться, це не прикраси чи словесні мелізми, що їх можна би позбутись, а самі *сутності*, опріч них для автора наче нікого й нічого не існує. Я вже було подумав, що він не дуже й переймається, як воно сприйметься – не сприйметься читачем: стилістика ж грайливо іронічна, із претензією на невимушеність. Аж ні! Усе схоплено, контролюється, вигадки підкориговуються – автор ніби допитується самого себе й читача у вірогідності-невірогідності власних фантазій, одне слово – гра. Прочитується наче б і любов до себе, але, хай як парадоксально, автор не хоче бачити себе (своїх героїв), скажімо, кращим (кращими), хоч і любується собою та частково осимпатичнює персонажів. Відомо ж, хто любить по-справжньому богоподібність своєї душі чи власне призначення, не каже “ми вже класики”, а прагне змінювати щось у собі, бути відповідальним, поліпшувати довкілля, удосконалювати письмо, самому вдосконалюватись...

У багатьох історіях наявні наче б два оповідачі. Спершу автор для зав’язки представляє свого “знайомця”, а далі відключає-підключає його собі в поміч.

Вигадано-реальних героїв-персонажів стає, може, й більше, але про все мовиться так званою *авторською* мовою із відповідними зворотами: смачно снується нитка сюжету з одним-єдиним оповідачем, славою з героями чи персонажами автор ділитися не хоче й цими неіндивідуалізованими маріонетками-статистами крутить, як циган сонцем, дивиться на них зверху. Умовні силуети зливаються із самим автором, пак деміургом, а той уже має відповідний “об’єм”, який багатовимірно роздвоюється, тобто розшаровується на окремі, гіпотетично окреслені постаті, мовляв, життя сяке й таке: думай, читачу! Своїх “героїв” (напевно, для додаткової інтриги) автор називає прізвиськами відомих людей зі світу богеми: Тулуз Лотрек, Марлен Дітріх, є й неназвані, і всі вони наче з антисвіту, й антисвіт той – Віктор Палинський: “Тебе в тобі є значно більше, ніж ти думаєш...”. Видається, що то ми спостерігаємо, досліджуємо, вивчаємо загадкові прояви природи, а то вони змовницьки спостерігають за нами, підморгують із-під поли, перепрошую, з недосяжності, із підводної Кулі: відрубані кінські голови, крилаті напівматеріальні істоти, чорні пси, сірі недомірки, примарні тіні та інші загадкові посланці на помежів’ї життя і смерті, явного та уявного. Звісно, щоб чути на силі, можна понавигадувати собі “ворогів” скільки завгодно й маніпулювати ними як завгодно: такі вже закономірності містики, магії та й загалом, повторюсь, життєвої, ба й письменницької гри, але це вже – як бумеранг...

На Максимовому озері з летючими підводно-надводними пришельцями старий Макс ні з того, ні з сього висновує неабиякі сентенції, але якісь вони, як хрущ на шпильці: “Життя прихильне до нас, лише коли напружено долаємо крутосхили незвіданого вогню Світів!.. Не лінуйтеся!..”. Ось такий поворот, хоч автор і знає: “Усе зовсім не так, як є. Істина... незмінно ковзає повз нас...” Попри видиму молодцюзватість і мовно-медитативні психотренінги, проза В. Палинського підкреслено депресивна. Його Чорні, чи пак Чортові Потоки й Озера, підступна річка Страховалець і все таке нагнітають не лише загадковість, а й невтішну гнітючість, бо в усіх цих імітаціях зміненої свідомості, кокетливій удаваності та підміні внутрішнього зовнішнім, у гранні-заграванні зі всіма й ніким etc. наше життя-буття лячно втрачає свою справжність... Не кажучи вже про смисл і сенс! Те саме є не те саме: прочитавши В. Палинського, наочно бачиш, як його переслідує минуле – не тільки з теперішнього втілення, а й із нез’ясованої далечі; звісно ж, це тисне на психіку, провокує гординю й егоїзм, потребу в особистому захисті чи й комфортоцентризмі, неуникність психологічної замкнутості, ще більш загострюючи вроджену незахищеність від криз, усталюючи неприкаяність і ...самотність.

“Загадкова кузня” повернула мене в Гай на Чернечих горах, де ми колись із Віктором працювали в музеї народної архітектури й побуту та сперечались, як оживити “мертву” експозицію: я це пробував робити з допомогою магнітофонних записів фольклору, регулярних концертів тодішніх автентичних виконавців і колективів, радив заселити музей охочими жити життям початку минулого століття, відтворюючи давній побут. І от із важкуватої руки В.П. “заговорили” дзвони, закрутилось млинове жорно, запрацювала (на жаль, якась руйнівна) потойбічна сила – і музей “ожив”, щоправда, зі знаком “мінус”... *Героїчний* Віктор, який сам усе це видумав та розкрутив художніми засобами, взявся рятувати скансен, “переміг” *дружне* відьмацьке начало, та й поїхав собі в “столицю”...

Дивні речі відбуваються у Швейковому П’ємонті! Часом якась умовна межа, як ото арка з ліщини, настирливі сновидіння чи щось інше кидають нас з одного виміру в другий – і тут мене осяяло по свіжих слідах оцих начебто подій: якщо б автор не роз’яснював непосвяченим (гальмуючи, між іншим, сюжет)

свої фантазії і фантоми алюзіями із прочитаного, прихованими цитатами з парапсихологічно-діанетичних інструкцій, а просто оповідав, мали б захопливу літературу. Утім усе трохи складніше: Віктор вибрав собі декілька ролей: поета-письменника, мольфара-парапсихолога, віртуально незакомплексованого (sic!) ловеласа й ще пару ликів-лахів. Переходячи з однієї іпостасі в іншу, він намагається зберегти рівновагу та не застрягнути в якійсь одній. Наші писателі страшенно закомплексовані й панічно бояться вибору-відбору, а ще більше – звинувачення в обмеженості. Вочевидь, усе ще діє страх репресій, суспільного осуду, режимних судилищ. Тиснуть догми соцреалізму – підспудно тиснуть.

Міг би повторитись, що читати В. Палинського в міру цікаво, адже й у його оповідках – усього “в міру”. “Отримуєш справжню віху, здолавши вранішню природну лінкуватість і притлумлено невиразні страхи з глибин психіки” (цитата). І ще одна: “...На підвіконні жеврів вогник, який спроможний здолати хаос”: уявно-постностагійне повернення до сімейного затишку... Про що йдеться? А про те, бач, що чоловік колотиться між рухом і спокоєм, суєтою й зосередженням, шуканням пригод і бажанням виспатись, *заснути*...

І тоді з'являється оце неспішне відчуття плинності буття як мови. І впливає в душу річ-річка нашої свідомості із глибин під-надсвідомого. Може, це становить найбільшу цінність на межі зовнішнього і внутрішнього. Про це Палинський не пише – це уявляю собі я, бо твердо знаю, що не досвід комфорту, а досвід страждань і болю розкриває талант. Скільки заплатив долею, життям, здоров'ям – такий і продукт. Водночас треба втішатись тим, що є: не всяк мусить жертвувати власним благополуччям...

Отримано 23 грудня 2010 р.

м. Львів

Віктор Палинський

...А ДЕ МІЙ?

(11 ІМПРЕСІЙ. ЧИТАЮЧИ РОМАН НАДІЇ МОРИКВАС)

1.

...Той, хто сподівався від нового роману Надії Мориквас таких прикметних для неї діалогів душі, не буде розчарований. Насправді, книжка “Де мій брат?” (Львів: “Піраміда”, 2010) – це своєрідне продовження мориквасівських “щоденників”, “хронік” та “іронічної прози”, що так захоплювали нас у 90-і та на початку третього тисячоліття, утамовуючи спраглий попит на просту задушевну розмову у вправній літературній огранці. Крім того, особисто для мене важив і отой медитативний інтонаційний стиль розповіді, жива щира манера письма, подібна до епістолярної, та виразне авторське прагнення мати читача за найліпшого приятеля. У романі “Де мій брат?” усе це збереглося. І ось ми вже в полоні світів, вигадливих і насправдішних водночас, і майже не здивовані можливістю таким способом повернутися до себе справжнього. І віри. І надії. І любові.

2.

Відверто автобіографічний план роману достатньо випуклий і, безумовно, спонукає порівнювати докладності долі героїні та самої авторки, яка також нерідко “на світанку гостро відчуває, як не вистачає рідної душі”. Напевне